

İyi tasarlanmış bir koleksiyon, tarih kitaplarında bulamayacağınız bilgiler sunar."

Ocak 2021

[Prof. Dr. Timur Kuran](#), örneğine az rastlanır bir akademisyen. Henüz 5 yaşındayken başladığı koleksiyonculuğu, Kuran'ı anlatmak için kullanılacak ilk sıfat. İktisat tarihçisi, araştırmacı ve yazar kimliklerinin her biri; koleksiyonculuğundan besleniyor. Boğaziçi Üniversitesi'nin Kurucu Rektörü Aptullah Kuran'ın oğlu olan Timur Kuran'ı, bugün bulunduğu noktaya taşıyan unsurların başında yetiştiği çevre geliyor. Aile ortamında, henüz okuma bilmeyen bir çocuğun tüm soruları dikkatle cevaplanıyor. İlgi alanları destekleniyor ve cesaretlendiriliyor... Bazıları dünya çapında, onlarca koleksiyona sahip olan Duke Üniversitesi Öğretim Üyesi Timur Kuran'la yaptığımız bu sıradışı söyleşi, pek çok konuda ip uçları içeriyor. Öncelikle koleksiyonerlere ve koleksiyon yapmaya niyetli okurlarımıza söyleyecek çok şeyi var Kuran'ın. Ama sadece onlara değil! Tarihe ve gündelik hayatın satır aralarında gizli ipuçlarını takip etmeyi seven bizlere de... Sabırla okumanızı tavsiye ederiz...

[Timur Kuran Koleksiyonu Galerisi](#)

اطفال تحریک و ترقی
کمیٹی

صالحہ روسہ خانم

۱۷۱
۱۳۳۰

محترمہ خانم افندہ
محترمہ خانم افندہ صاحبہ سے محبت و اطمینان کے ساتھ
اجتہاد و کوشش سے اس وقت تک کہ اس کو
اپنی زندگی میں اس کی تعلیم و تربیت کے
مقابلہ میں اس کی ساری ضروریات کو
مہیا کیا جائے گا۔

1918 (4 May) • Letter of the Children's Protection Society Directorate. Informs a woman that she has been elected as a member and invites her to a general meeting. • Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün bir hanıma yazdığı mektup. Üyelğe seçildiğini bildirerek kendisini toplantıya çağırıyor. • Form: 18 x 27.2 cm stationery of the General Directorate with "crying child" logo captioned "Today's Children are tomorrow's adults." / Form: "Himâye-i Etfâl Cem'iyet-i Umûmiyesi Kâtib-i Umûmilîği" antetli, "ağlayan çocuk" logosu. "Bu günün çocukları yarının büyükleridir" alt yazılı, 18 x 27.2 cm. • Cachet: General Secretariat of the Children's Protection Society General Directorate / 1323. / Kase: Himâye-i Etfâl Cem'iyeti Umûmiyesi Kâtib-i Umûmilîği / 1323. • Salîha Ruşen Hanım Efendi Hazretlerine / Muhterem Hanım Efendi. Cem'iyetimizin hanımlar heyet-i merkeziyesinde müttahil a'zâlığı 2 Mayıs sene 34 tarihinde mün'akid ictimâ' da ittifâk-ârâ ile zât-i âli-yi müşeffikâneleri intihâb buyurulmuş olmağla cem'iyetin istihdâf eylediği gayeye vusûli teshîl idecek merâ'î-i kıymetdârânelerinden istifâde idilmek emrinde a'zâğın lütfen kabûli ve yarınki Çarşamba günü zevâli saat onda in'ikâd idecek olan heyet-i merkeziye ictimâ'na teşrîf buyumaları istihâmı ma'a'l-ihtirâm arz olunur efendim. / 4 Ma-yis 334 / Nâmına Doktor Nazmi.

haftanın sesi

ARŞIV No.

KONU : Samime Sanay

TARİH : 84 - İzmir Fuarı

FOTO MUHABİRİ : Nurttin SOYDAN

ARŞIV NO: 33

KONU : SİBEL CAN

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler
Han Kat: 3 Çarşıoğlu - İST

ARŞIV NO:

KONU : SEMA RAMAZANOĞLU

TARİH :

FOTO MUHABİRİ :

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler
Han Kat: 3 Çarşıoğlu - İST

Tel : 526 12 79
511 88 14

1970s-1980s • Envelopes of the weekly *Haftanın Sesi*. Its publisher was Sami Kohen. The envelopes contain slides of the famous people named on them. / *Haftanın Sesi* dergisinin zarfları. Yayıncısı Sami Kohen'di. Zarfların içinde, kapakta yazılı kişilerin slaytları yer alıyor.

صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب
صفحة الرقيب

1940 (7 July) • Letter mailed the Baghdad branch of the Ottoman Bank to Cairo. Oval, double-ringed, English cachet of the branch on the back side. Censored. / Osmanlı Bankası Bağdat şubesi tarafından Kahire'ye yollanan zarf. Arka yüzde subenin oval, çift dairesi, İngilizce kasesi. Sansürden geçmiş.

Messrs. Metro-Goldwyn-Mayer of Egypt
Cairo.

5427

REGISTERED
ENGLISH LANGUAGE

Bankers Trust Co.,
New York

P.C. 90

1940 (9 May) • Letter of the Baghdad branch of the Ottoman Bank, mailed with registration to New York. Round, red, and bilingual wax seal of the branch on the back side. Censored on arrival in the US. / Osmanlı Bankası Bağdat şubesi tarafından New York'a taahhütlü postayla yollanan zarf. Arka yüzde şubenin yuvarlak, kırmızı ve çift dilli bal mumu mühürü. ABD'ye varışta sansürden geçmiş.

OPENED BY
EXAMINER 5427
BY

P.C. 90

عدد نوردهی
۵

رضهتنامه نوردهی
۴۷۵
۱۳۱۱

مطهر من و اهلیام در نرسسیانہ احدی — طرفندہ طبع و نشری ایچره استماعا ابدی رضهتنامه اعطاسی طلب اولانامه میدوستانه شفاکده مرتبه
ایچید و ادرک آده و ایشی نام کتاب برده طبع و نشر — طبعنده باس اولمیفی اری المعایره الکلاسیکله اولمیفی ادرک ایچره ایچره ایچره
نظامنامه ملک مراد قصه حدیسی ایچانه توفیقاً بالکن طبعی ایچره ایچره رضهتنامه اعطا فنندی .

سازده معصومیه فامه ایچره ایچره

ترتیبه نماز و نرسسیانہ ایچره ایچره

1906 (10 January) • Permit of the Ministry of Education to publish Protestant Christian literature, issued to Vahan Der Nersisyan Efendi, An Armenian publisher • Heading: *Nezaret-i Celile-i Maaarif-i Umumiye Kütüb ve Resail ve Asar-ı Mütenevvia-i Sairenin Tabına Mahsus Ruhsatnamedir* • Ten reddish brown and faint green Hejaz Railway stamps of 1905 + 10 k. fixed fee stamp.

۲۷۷ ۲۵
 ۱۶۲۶ ۲۵
 ۲۸۵ ۱۰
 ۲۸۵ ۱۰
 ۲۸۵ ۱۰

1919 (30 January)

Document of the religious court of Akşehir, certifying the distribution among heirs of an estate worth 95,100 k. The religious court stamps affixed to the impressed form sum to 4089 k 20 pa. They covered: 2377 k 25 pa for inheritance tax (2.5%) + 1426 k 25 pa (1.5%) for brokerage + 285 k 10 pa for registration (0.3%). The form cost 10 k.

STAMPS

1909 religious court fees (four 1000 k (RR) + one 50 k + one 20 k + three 5 k + eighteen 10 pa) + 1916 notices and registration stamp (20 pa).

CACHET

Religious Court of Akşehir 1301

95,100 kuruş değerinde bir terakenin varisler arasında bölüşüldüğünü belgeleyen Akşehir Şer'iyye Mahkemesi hücceti. 4089 kuruş 20 para tutarındaki şer'iyye mahkemesi pullarının karşılığı ücretler: %2,5'lük miras vergisi (2377 k 25 pa) + %1,5'lik tellaliye vergisi (1426 k 25 pa) + %0,3'lük kayıt ücreti (285 k 10 pa).

PULLAR

1909 şer'iyye mahkemesi pulları (dört 1000 k (RR) + bir 50 k + bir 20 k + bir 5 k + on sekiz 10 pa) + 1916 ilan ve kayıt pulu (20 pa).

KASE

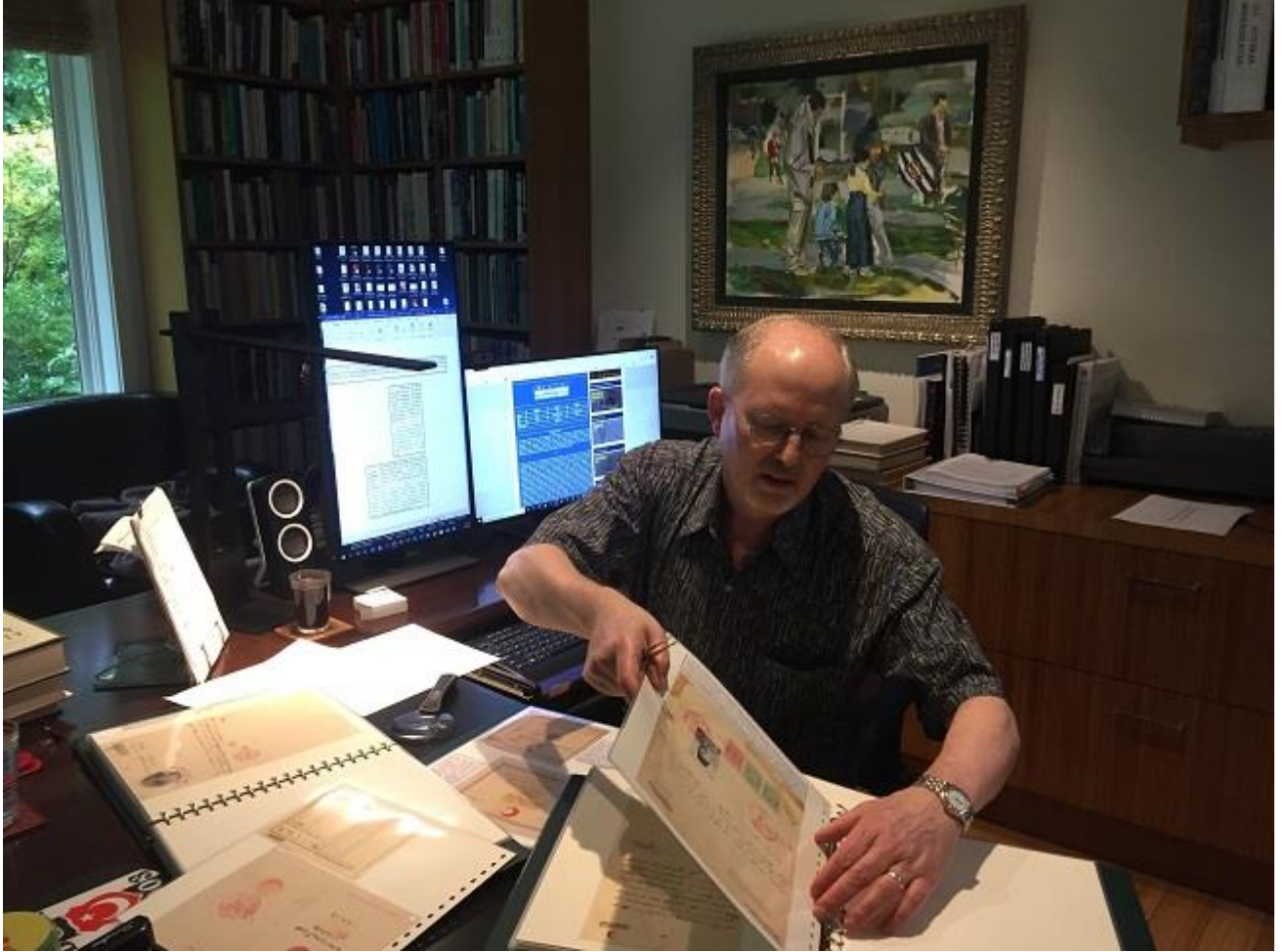
Mahkeme-i Şer'iyye-i Akşehir 1301.

Nasıl bir aile çevresinde büyüdünüz?

New York'ta doğdum fakat üç aylıkken annemle babam Türkiye'ye taşındılar. Çok erken çocukluğum İstanbul'da geçti. Ben daha iki yaşındayken ailem Ankara'ya taşındı. İzmir doğumlu babam Aptullah Kuran, Ankara'da önce Vedat Dalokay'la serbest mimar olarak çalıştı. Yapısı itibarıyla akademiye daha uygun bir insandı. 1958-59 yıllarında ODTÜ'nün açılması üzerine meslek değiştirerek akademisyen olmaya karar vermiş. Annem Sylvia Kuran, Meksika'da doğup büyümüş. Annesi

Amerikalı, babası Meksika'da madenler ve çiftlikler işleten bir İngiliz. Babamla Yale Üniversitesi'nde tanışıyorlar. Evde Türkçe ve İngilizce karışık konuşulurdu. Benim ve kızkardeşlerim Suzan ve Melisa'nın iki dili de bilerek yetişmemizi istiyorlardı. Eve çok yabancı misafir gelirdi, onlar varken sadece İngilizce konuşulurdu. İki amcam vardı; biri, Ercüment Kuran tarihçiydi, Hacettepe Üniversitesi Tarih Fakültesi'nin kurucu dekanı oldu. Bülent Amcam İş Bankası Genel Müdürlüğü'nde Dışişleri Grup Müdürü'ydü.

[Timur Kuran Kızılay antetli yazışmalar üzerinde çalışıyor. 3 Ağustos 2020]

Babanız da Robert Kolej mezunu. 1940'larda çocuğunu Robert Kolej'e gönderecek vizyona sahip büyükbaba kim?

Büyükbabam Mazlum Kuran müteahhitti. Eşi Hayriye Kuran Boşnak; kendisi çocukken zulümden kaçıp İstanbul'a yerleşen bir aileden. Mazlum Bey, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda Ankara'daki bazı bakanlık binalarının, bazı yolların, İstanbul-Ankara demiryolunun bazı bölümlerinin müteahhiti. Trablusgarp Savaşı'nda üsteğmen olarak görev almış, esir

düşüp Mısır'a götürülmüş. Sonra Kurtuluş Savaşı'nda savaşmış. Muhâfazakar bir aileden geliyor, birkaç nesil ulema. Ama harbiye eğitimi ve yurtdışı tecrübesi onu Türkiye'nin batılılaşması ve modernleşmesi gerektiğine ikna etmiş. İmparatorluk yıkılırken "Nerede yanlış yaptık?" sorusuna cevap arayanlar arasında. Kurtuluş Savaşı'nda çevresiyle yurdun geleceğini tartışıyor sürekli olarak. Hararetle Ankara Hükümeti'ni ve devrimleri destekliyor. Politik görüşlerinin yansıması olarak üç çocuğunu da yabancı okula gönderiyor. İki amcamı Saint Joseph'e, en küçük oğlunuysa Robert Kolej'e yerleştiriyor.

Büyükbabanızın Cumhuriyet'in kurucu kadrolarıyla yakınlığı olmuş mu?

Evet, gençliğinde İttihad ve Terakki Cemiyeti'yle bağlantısı var. Cumhuriyet kurulduktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi'ne mali destek veriyor. O devrin iktidar çevrelerine yakın olduğu için reformlar yapılırken yaşanan tartışmaları biliyor. Bir kısmının içinde bulunmuş. Erken Cumhuriyet döneminin siyasi havasını babamla amcalarıma anlatırdı.

Bu sayede tarih çok erken gündeminize girmiş olmalı...

Evet. Babamın akademik sahası giderek mimarlık tarihine kaymaktaydı; Ercüment amcam zaten tarihçiydi. Yemek sofrasında aralarında gündemdeki sorunları, olayların tarihsel boyutlarını tartışırlardı. Bu ortam daha ilkokuldayken tarihe ilgi duymamı sağladı. Daha sonra etüd edeceğim birçok konu çok erken yaşta zihinsel gündemime girmiş oldu. Ben de konuşurdum. Susturmazlardı. Soru sorduğum zaman genellikle ikna edici, açıklayıcı cevaplar verilirdi. Babamla abileri arasında görüş ayrılıkları yok değildi. Seçim zamanlarında tartışmalar olurdu. Babam gündemde olan konuları farklı yönleriyle öğrenmek için eve birden fazla gazete getirtirdi. Cumhuriyet ve Tercüman alındığını hatırlıyorum. Sonraki yıllarda orta yolu temsil eden Milliyet'te gelmeye başladı. 3. ya da 4. sınıftayken eve gelen gazeteleri okumaya başladım. O sayede farklı görüşlerden, toplumdaki fay hatlarından haberdar olma olanağı buldum.

Evinize siyasiler gelir miydi?

Tek tük. Büyükbabam bizde kaldığı zaman yaşlı tanıdıkları eve gelirdi; aralarında bir-iki eski politikacı vardı. Bunlar 70-80 yaşlarında, saçları dökülmüş insanlardı. Ağdalı bir dille konuştukları, anlamadığım kelimeler

kullandıkları aklımda kalmış. Büyükbabam onlarla konuşurken onun dili de ağıdalaşırdı. Bunu tuhaf bulurdum.

Babanızın zengin bir kütüphanesi ve kendi sahasıyla ilgili kıymetli eserleri olduğunu biliyoruz. Ankara’da nerelerden kitap alırdınız?

Evet, kütüphanesini (bana geçen ekonomi tarihiyle ilgili kitaplar hariç) daha sonra kendi adı verilen Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi’ne bağışladık. Babam koleksiyoncu değildi fakat kendi sahasında bol kitap alır, sürekli okur, kendini geliştirdi. 1954’te Amerika’dan Türkiye’ye dönerken annemle yurda soktukları eşyanın yüzde 90’ı kitapmış. Gümrük memuru bile şaşırılmış, hatta babamı paylamış: “Evlâdım, herkes buzdolabı, çamaşır makinesi getiriyor. Sana nasihat eden olmadı mı?” Evin her tarafında kitap vardı. Beni ve kızkardeşlerimi de kitap almaya teşvik ederlerdi. Kızılay’da Bilgi Kitabevi ve Tarhan Kitabevi’ne giderdik. Atatürk Bulvarı’yla sanıyorum Meşrutiyet Caddesi üzerindeki pasajlarda da sahaflar vardı. Babam kitap almaya giderken beni de götürürdü. Bir süre sonra yalnız da gitmeye başladım.

Kaç yaşındasınız?

8-9... O zamanlar Ankara gayet güvenli bir şehirdi. Bir çocuğun Çankaya’dan bisikletle Kızılay’a gitmesi olağandı. Mahalleden arkadaşlarımla, genellikle komşum ve yaşıtımlan Ekrem Işın’la, bazen Çankaya tepesine çıkar; Cumhurbaşkanlığı Köşkü’nün önünden geçerdik. O zaman İnönü’nün oturduğu, daha sonra Dışişleri Bakanlığı’na devredilen Pembe Köşk’ün önünden devam ederek Atatürk Bulvarı’ndan Kızılay’a giderdik. Fiyatları ucuz olduğu için sahaflara uğrardım. İkinci el kitap almanın ekonomik olduğunu babamdan öğrenmişim. Kitabın yıpranmamış ve içinin mürekkeple yazılmamış olmasına dikkat ederdim. Kurşun kalemle notlar yazılmışsa, okumaya başlamadan bunları silerdim.

Çocukluk yıllarınızda ne türde kitaplar alıyordunuz?

Tarih merakım başlamıştı. Türk ve Avrupa tarihi kitapları alıyordum. Coğrafi keşifler de ilgimi çekiyordu. Çocuklara yönelik dinler tarihi kitapları alıyordum. Büyükbabamdan dinlediğim savaş hikayeleriyle ilgili kitapları da alıyordum. Bir ara çizgi romana ilgi duydum. Texas, Tommiks, Red Kit, Ten Ten, Karaoğlan en sevdiğim dizilerdi. Ten Ten özellikle ilgilendiğim bir diziydi çünkü her kitapta bir başka gizemli ülkeye gidiyordu. Onun gittiği ülkelerin hepsine gitmeyi kafama koyduğumu hatırlıyorum. Yalnız Kongo kaldı. Pandemiye mümkün değil ama inşallah

orayı da görmek nasip olacak... Ortaokulda edebiyata yöneldim. Çağdaş Türk romancılarını ve Fransızca orijinallerinden klasik Fransız yazarlarını okuyordum. Ortaokul yıllarımda Sabri Altınal adlı rahmetli bir edebiyat hocamın önerisi üzerine John Steinbeck'e merak saldım. Onun da İngilizce orijinallerini okuyordum.

Aileniz tarih merakınızın farkında mıydı?

Tabii farkındalardı. Ben ilkokuldayken babamın mimarlıktan mimarlık tarihine yaptığı geçiş, verdiği derslere de yansıdı doğal olarak. Mimarlık tarihi dersi için öğrencilerini yurt içinde gezilere çıkarıyordu. Her gezide farklı bir bölgeye gidilirdi. Bazen beni de götürürdü. İşin mimari ve mühendislik tarafları bana sıkıcı gelir ama mekanların, binaların fonksiyonları ilgimi çekerdi. Aklıma takılan bazı sorular olurdu, kafamda netleşemedikleri için genellikle sormayı beceremezdim. Camiler, çeşmeler, hamamlar, medreseler görürdük. Bunları kimlerin, neden yaptırdığını merak ederdim. Çok sonraları bu binaların vakıf olarak inşa edildiğini öğrendim ve bu soruların üstüne gitmeye başladım. Şu anda Duke Üniversitesi'nde bir doktora öğrencimle birlikte İstanbul vakıfları üzerine bir makale yazıyoruz. Daha önce de vakıflar konusunda birkaç makale yazdım. Bu çalışmalarda sorulan soruların bir bölümü 1960'lı yıllarda çok flû biçimde kafama takılmıştı.

Büyükbabanızın eğitimi neydi?

Harbiye kökenli, istihkam subayıydı. Savaşlarda köprü inşa ettiklerini, gerektiğinde geri çekilirken kendi inşa ettikleri köprüleri havaya uçurduklarını anlatırdı.

Mustafa Kemal'in sofralarında bulunmuş mu?

Bir iki kere bulunduğunu sanıyorum. O sofralarda konuşulanları da anlatırdı bazen. Bir bölümü Halkevleri yararına düzenlenen balolara katılmış. Ülkenin kalkınma çabalarını desteklemek için düzenlenen etkinliklere özel değer verirdi. 2010 yılında, Halkevleri'nin finansmanı konulu bir koleksiyon yapmaya başladım, Halkevleri benim gündemime bir de böyle girdi...

Babanız sahaflarda ne arıyor, ne alıyordu?

Genellikle mesleğiyle ilgili Türkçe kitaplar. Anadolu'da gördüğü kitabeler üzerinde çalıştığını, fotoğraflarını çektiğini ve o konularda yeni şeyler öğrenmek için bazı kitapları bulmakta zorlandığını hatırlıyorum. Harf

Devrimi'nden önce basılmış kitaplardı. Sahaflara, "Gelirse mutlaka ayır, haber yolla!" diye tembihliyordu. Roman da alırdı, daha çok İngilizce. Türk romancılarından Kemal Tahir gibi tarihi konuları işleyenlerle ilgilenirdi.

[Kasım 1960 civarı. Timur Kuran 6 yaşında. Ankara'daki Ayşe Abla İlkokulu'nda 1. sınıf öğrencisi. Aynı dönemde yapmaya başladığı yaprak koleksiyonu da masanın bir kenarında duruyor.]

Koleksiyon yapmaya çok erken tarihlerde başlamışsınız. O yaşta bir çocukta bu merak nasıl uyandı?

Annem de babam da koleksiyoncu değildi. Onlardan kaynaklanmadı. Eve dünyanın çeşitli yerlerinden çok mektup gelirdi. Nasıl olduysa, 1959 yılında, daha ilkokula başlamadan, zarfların üzerine yapıştırılmış pulların çeşitliliği dikkatimi çekti. Her birinin üstünde başka bir resim var! İnsan portreleri, manzaralar, hayvanlar, binalar, heykeller... Sorular sormaya başladım. Annemle babam bıkmadan yanıtlıyorlardı; "Bu mektup Amerika'daki bir profesörden geldi, pulunda Lincoln'ün resmi var. Amerika'nın 19. yüzyıldaki önemli başkanlarından. Köleliği kaldırmış... Şu mektup Adana'dan. Pulunda Atatürk resmi var! Bak bu mektuplarda da Atatürk resmi var." Benden yeni bir soru: "Atatürk pullarının renkleri

niye farklı? Biri kırmızıyken öbürü niye mavi?” Yanıtı: “Bu 25 kuruşluk, ötekisi 10 kuruşluk. Ayırması kolay olsun diye değişik renk kullanmışlardır.” Ve o merakla pullu zarfları toplamaya başladım.

Tasnif sistemi oluşturmuş muydunuz?

Sayıları arttıkça gruplara ayırmaya başladım. Bazen renklerine göre ayırıyorum: maviler, kırmızılar, yeşiller... İki gün sonra sistem değiştirip, insanlar, manzaralar, hayvanlar diye ayırıyorum. İnsan portreliler çoğalınca bunları alt gruplara ayırmak gerekti. İlk ayırımım ‘iyi-kötü’ ayırımıydı. Atatürk, Lincoln gibi iyiler, Yugoslav diktatörü Tito ve Arap diktatörleri gibi kötülerden çok daha fazla çıkınca, iyileri ‘Türk-yabancı’ olarak iki gruba böldüm. Daha sonra ‘iyi Türkler’ grubunu da bölmek gerekti. ‘Atatürk-diğerleri’ olarak ayırdım. Bu arada zarflar dağ gibi birikmeye başladı. Eve gidip gelenler arasında pul koleksiyonu yapan biri, zarfları ılık suya sokarak pullarını zarar vermeden sökebileceğimi gösterdi. Pulları zarflarından ayırmak fikri bana çok cazip geldi. Zarfların boyutları farklı. Ayrıca çok yer tutuyorlar. Çok geçmeden babamın bir meslektaşı bir pul defteri hediye etti. Pulları deftere dizmeye başladım.

Kaç yaşındasınız?

Artık 6 yaşındayım. İlkokula başladığım yıl, 1960. Okumayı öğreniyorum. Pullarımın sayısı arttıkça artıyor. Eve gelenler pul topladığımı biliyor, kendilerine gelen mektupları bana veriyorlar. Zamanla eve gelen herkesten pul bekler oldum. Öğrenciler, hocalar, komşular, akrabalar... Bir seferberlik durumu oluştu. Herkes eline geçen zarfları Timur için ayırıyor. Babamın ODTÜ’deki bazı yabancı öğrencileri, ailelerine yazıp benim için pul istediler. Elime bu yoldan bol miktarda Pakistan, Ürdün, Irak, vs. pulu geçti. ABD ve Meksika’daki akraba ve tanıdıklardan da epey pul gelmeye başladı. Elimdeki pul sayısı çığ gibi büyüyordu. İkinci bir defter alındı, o da yetmedi üçüncüsü...

Pul satın almaya başlamış mıydınız?

Hayır, henüz kendim almıyorum. 1,5-2,5 liralık harçlığım ancak kitaba yetiyor. Sahaflara gitmeye devam ediyorum. O devirde hava alanlarında, tren istasyonlarında hediyelik pul kartelaları satılırdı. Pul koleksiyonculuğu çok yaygındı. Eve gelenler içinde bunlardan alıp hediye edenler oldu. İş icabı Yugoslavya’ya giden birisinin “100 çeşit Yugoslav pulu” getirdiğini hatırlıyorum. 8 yaşımı bitirdiğimde pulda kaliteye dikkat etmeye başladım. Tırtıkları eksiksiz olacak, üzerindeki damga temiz

olacak. Okunamayan damganın makbul olmadığını duydum, makul geldi. İlkokul 4'e giderken pulların damgasız olarak da toplanabileceğinin bilincine vardım. Serilerin tam olarak satıldığını ve bu işin ticaretini yapan pulcular olduğunu öğrendim. Türkiye'de pulculuğun tavan yaptığı dönem 1957-60'tı. 1964'te koleksiyoncu sayısı daha azdı ama günümüze kıyasla hala çok yüksekti.

Pula ilgi neden artmış, neden düşmüş?

1957-60 yüksek enflasyon dönemi. Pula, yatırım gözüyle bakılıyor. Alanların büyük kısmı spekülâtör! Tabakayla alacak, beş sene bekleyip üç misline satacak. Türkiye'de 1954'e kadar basılan pullar gerçekten çok iyi bir yatırım aracı olmuş. Hele 1930'lu ve 1940'lı yıllarda, savaş ve kıtlık yaşanırken pul serileri alanlar çok kâr sağlamış. Bir tabaka alıp kenara koyanlar paralarını beşe, ona katlamış. İşgal yıllarında, Kurtuluş Savaşı döneminde pul alanlarsa ödedikleri paranın yüz katını kazanmış. Eldeki paranın eridiği enflasyon döneminde bu durum dikkat çekince pula büyük bir hücum başlamış. PTT'nin abone sayısı yüzbinlere varmış. Türkiye'nin nüfusu çoluk çocuk dahil 27 milyon. Yüzbinlerle ifade edilen pul alıcı kitlesi var! Tabii o kadar kişi tabakayla pul alınca para getirmesi mümkün değil! O pulları alanlar zarar etti. Bugün bile değerleri yok, çünkü piyasadaki stok, talebin kat kat üstünde. Ben o dönemin sonlarına doğru parayla pul alınabileceğini gördüm. Bu arada harçlığım 5 liraya çıkmıştı.

Ev içinde nasıl karşılanıyordu bu merakınız?

Destekliyorlardı. Doğum günlerinde, yıl başlarında standart hediyem pul defteriydi. Zamanla maşa falan da alındı. İlkokul 5'e geldiğimde annemin yardımıyla ülkeler için tarih sıralaması yapmaya başladım. Basit, resimsiz bir Türk kataloğu hediye edilmişti. Serilerimin hangilerinin tam olduğunu ve hangi pulların eksik olduğunu saptamaya başladım. Pullar, belki 50'nci kez yeniden dizildi. Bilinçli olarak bazı pulları aramaya başladım. Ama bunu ancak Türk pulları için yapabiliyordum, çünkü dünya pulları için elimde henüz bir katalog yoktu. Ortaokula başladığım 1965 yılında anneannem bizi ziyarete geldiğinde Amerika'dan son çıkan Scott kataloğunu getirdi. Bu sayede yepyeni bir dünya açıldı önümde. Bu katalogda pul resimleri de vardı. Koleksiyonumdaki pulların değerleri hakkında fikir sahibi oldum. Nominal değeri yüksek pulların daha değerli olduğunu, bunun da az basılıp zor bulunmalarından kaynaklandığını keşfettim. Çok geçmeden Türk pulları için Osmanlı'dan o güne kadar her pulun siyah-beyaz resmini gösteren bir Pulhan kataloğu edindim. O dönemde pul dışında başka koleksiyonlar da yapıyordum.

Ne mesela?

Örneğin, yaprak topluyordum. Ailece yürüyüşe çıkar, pikniğe giderdik. O gezintiler esnasında yapraklar ilgimi çekmeye başlamıştı. Sorduğum sorulara annemle babam, “Bilmiyoruz! Topla, ansiklopediden bakarız” gibi cevaplar veriyorlardı. O zamanlar evlerde ansiklopedi olurdu. Yaprakların cinslerini ansiklopediden öğrendim. Bulduğum çeşitleri kitap arasında kurutup albüme yapıştırıyor, yanlarına bulabildiğim bilgileri yazıyordum. Meksika’daki dedem de çiftliklerinden çok ilginç çeşitler yolladı. Yaprak toplama hobim bir buçuk sene kadar sürdü. Pul ağır basınca, sona erdi.

Yaprak dışında başka ne topladınız?

Yine ilkokul yıllarımda Ankara’da, şimdi kaybına çok üzüldüğüm bir koleksiyon daha oluşturdum: şişe kapağı koleksiyonu. Cola, gazoz, bira şişesi kapağı falan... Elimde binlerce örnek birikti. Evimiz Çankaya’daydı. Yakınımızda birçok sefaret vardı, çok sayıda yabancı oturuyordu. Bunlar ülkelerinden kendi yiyeceklerini ve içeceklerini getirebiliyorlardı. Mahalleden birkaç çocuk daha şişe kapağı topluyordu. Kapıcılardan yabancıların tükettiği içkilerin şişe kapaklarını saklamalarını rica ediyorduk. Sağolsunlar bizi kırmıyorlardı. Annem bu koleksiyonumu 5-10 sene muhafaza etmiş. 1960’lı yılların sonlarında, ben İstanbul’da yatılı okurken, ilgim kalmadığı için ve ‘kalabalık yapıyor’ gerekçesiyle eve gelen temizlikçi bir kadın hepsini çöpe atmış. Bugün bu kapaklar müzayedelerde çıkıyor. Bazısı iyi para ediyor. Koleksiyonumda Coca Cola’nın, Yedi Gün gazozunun 1960’lı yıllardan piyangolu ve ikramiyeli şişe kapağı örnekleri vardı. Bunların çeşitlerini ısrarla arayanlar var. İşin bir hazin tarafı, bugünkü koleksiyonlarım arasında promosyon piyangoları da olması. Temizlikçi kadının çöpe attığı kapaklar bu koleksiyonuma girerdi.

Koleksiyon söz konusu olduğunda ‘değerli-değersiz, önemli-önemsiz’ gibi ayrımlar yapmak pek kolay değil o halde?

Hiç değil. Koleksiyon yapan herkese bir öğüt vereyim bu vesileyle. Elinizdeki koleksiyonları atmayın! İlginizi yitirerseniz ya bir kenara koyun ya da toplayan birine devredin. Bir tarih hazinesi kaybolmasın. Evinde üç odanın dört duvarı yerden tavana koleksiyon dolu, deneyimli bir koleksiyoner olarak söylüyorum bunu. Ben bu hatayı yaptım. Çocukluk koleksiyonlarım içinde bir tek pul defterlerimi kaybolmadan günümüze getirdim. Yaprak koleksiyonumdan 3-4 sayfa kaldı. Şişe kapaklarından elimde tek örnek yok.

Pulculara ne zaman kendiniz gitmeye başlamıştınız?

5. sınıftayken yalnız gitmeye başladım. Ankara'daki esnaf arasında koleksiyon yapan çocuklara yardım eden, yol gösteren, pulun iyisini veren, bilgisini paylaşan pulcular vardı. Öte yandan yetişkinlere satamayacağı defolu pulları yeni koleksiyonculara satanlar da yok değildi. İki haftalık harçlığımı bugünkü bilgimle beş para vermeyeceğim pullara yatırdığım oldu. Bunların içinde Doğu Avrupa ülkelerinin, Arap şeyhliklerinin ve Karayip adalarının bilinçsiz koleksiyonculara satılmak için çıkardığı rengarenk 'çocuk pulları' vardı. Çok şükür bu sahtekarlığı keşfetmem uzun sürmedi.

Kimlerden pul alıyordunuz, kim yardım ediyordu?

Ankara'dakilerin yüzleri hafızamda fakat maalesef isimlerini hatırlamıyorum. Dükkanlar daha çok Kızılay'daydı. Kavaklıdere'de de sevimli bir pulcunun küçük bir yeri vardı... 1965 sonbaharında ortaokulu yatılı okumak üzere Kadıköy'de bulunan Saint Joseph'e geldim. Harçlığım 25 liraya çıkmıştı. 1960-65'in bütün Türk serilerini damgasız olarak almış, 1950'li yıllara geçmişim. 1940'lı yılların ucuz serilerini de alıyordum. Harçlığımın ve bütçeme akrabaların yaptığı takviyelerin çoğu pula gidiyordu. Akrabalara, "Bana hediye verecekseniz para verin, pul alayım." diyordum. O dönemde Yüksek Kaldırım'ın yukarılarında, Tünel Meydanı'nda, İstiklal Caddesi'nde bir sürü pulcu vardı. 1965-69 yıllarında üç-dört haftada bir bana yakınlık gösteren pulcuların dükkanına gider, pullara bakar, bütçemin yettiği kadar damgasız seri alırdım.

Pul müzayedeleri yapılıyor muydu o yıllarda?

Olduğunu biliyordum ama hiç gitmedim, gitmeyi de düşünmedim. Müzayedelerin bütçemi çok aşan bir pazar olduğunu düşünüyordum.

İstanbul'da kimlerden alışveriş yapıyordunuz?

Farabi Pul Evi'ni işleten Salih Kuyaş'tan pul aldım. Üst düzey koleksiyonculara satıyordu fakat gençleri eğitmeye de önem veriyordu. Dükkanında kimse yoksa ilgi gösterirdi ama genelde kalabalık olurdu. Bu nedenle başka pulcuları tercih etmeye başladım. Çok sonra Türk filatelistinin efsane isimlerinden biri olduğunu öğrendim. İlerleyen yıllarda; sahamı genişlettikten, antiye, fiskal ve makbuz toplamaya başladıktan sonra Salih Bey'in çok yardımını gördüm.

Salih Bey'in dükkanı neredeydi?

Meşrutiyet Caddesi'nde bir pasajın içindeydi. Zarf da satıyordu. O dönemde zarf toplamak hakkında hiçbir şey öğrenmedim, sormadım.

Başka kimlerden pul aldınız?

Bir kez Ali Nusret Pulhan'a uğradım, ama çok meşguldü, pek ilgi göremedim. Galatasaray'dan Taksim'e doğru yürürken bir pasajın içinde küçücük bir pulcu dükkanı vardı; Vahan Alyanak isminde bir pulcu işletiyordu. Babası ve dedesi de pulcuymuş. İskontolu sattığından kendisinden çok pul aldım. Bilgili ve dürüst bir adamdı. Yakınlık gösteren pulculardan bir başkası da Kamer Arıkan'dı; dükkanı Tünel'deydi. O dükkanı şimdi oğlu Arman Arıkan işletiyor. Pulcular, sattıkları pulları bazen kendi antetlerini taşıyan zarfların içine koyar müşteriye verirlerdi. 2010'lu yılların başında bu zarfları, diğer pulcu efemeralarıyla beraber toplamaya başladım. Ancak ortaokul ve lisede bu zarflara önem vermiyordum. Bugün, çoğunu çöpe attığıma üzülüyorum.

Lisede de pul koleksiyonculuğunuz sürdü mü?

Lisede koleksiyonculuğa ayırdığım zaman ve harçlığımın pula giden oranı azalmaya başladı, ama damgasız pul toplamaya hiç ara vermedim. Yeni emisyonları beş serilik abonemin bulunduğu Bebek postanesinden, eski Cumhuriyet serilerini de bir pulcudan alıyordum. Ortaokulu Saint Joseph'te okuduğumdan 1965 sonbaharından itibaren Kadıköy'deydim. Yatılı okuyor, tatillerde Ankara'ya gidiyordum. 1969'da babamın Robert Kolej Yüksek Okulu'na Türk Müdür atanması üzerine ailem Ankara'dan İstanbul'a taşındı. Evimiz Bebek'teydi. 8. sınıfı Saint Joseph'te bitirip Lise için 1970-71'te Robert Kolej'e geçtim. 9. sınıfı şimdi Boğaziçi Üniversitesi'nin bulunduğu Bebek kampüsü içinde bulunan erkek lisesinde okudum. O yıl içinde Robert Kolej Yüksek Okulu'nun Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüşmesi üzerine, Bebek'teki Amerikan erkek okulu Arvavutköy'deki Amerikan Kız Lisesi'yle birleşerek günümüzdeki karma Robert Lisesi oldu. Bu arada babam Boğaziçi Üniversitesi'nin kurucu rektörü oldu ve Bebek'te oturmaya devam ettik... O yıllarda Türkiye içinde ve dışındaki başka koleksiyoncularla değiş-tokuş yapmaya başladım. El değiştiren pullar genellikle damgalıydı ama postaneden aldığım yeni Türk serileri karşılığında elime damgasız yabancı seriler de geçiyordu. Liseyi bitirip lisans için ABD'ye gittiğimde koleksiyonculuğa ara verdim.

Türkiye'de pul koleksiyonculuğunun hangi tarihlerde başladığına

dair bir şey söylemek mümkün mü?

1870'li yıllardan itibaren yapılıyor. İlk Osmanlı posta pulları 1863'te çıkıyor ama dünyada 1840'dan beri kullanılıyor. Pul kullanımının yaygınlaşmasıyla pul koleksiyonculuğu da başlamış.

Osmanlı ve Türk kültüründe koleksiyon çok alışıldık bir şey değil. Kim yapıyor bu koleksiyonları?

19. yüzyıldan günümüze gelen koleksiyoncu yazışmalarından, birbirlerine yolladıkları kartlardan ilk koleksiyoncuların yabancı olduğunu görüyoruz. Yerliler 1880'li yıllarda kervana katılıyor. O yıllarda Türkiye'de pul ticareti de başlıyor. Pulcu dükkanları açılıyor. Yerlilerin o dönemde antiyeye ya da fiskal pullarına ilgi göstermediğini not düşeyim. Yazışmalardan görebildiğim kadarıyla Osmanlı posta pullarını, Osmanlı'daki yabancı postanelerin pullarını ve dünya pullarını topluyorlar.

Yabancılar ilgili mi antiyelerle?

İgililer. Bazı Osmanlı antiyeleri yabancılar tarafından toplanmış, birkaç nesil kalburüstü koleksiyonlar Türkiye dışında yapılmış. Ancak 1960'lı ve 1970'li yıllarda yurt dışındaki Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti antiye koleksiyonlarının Türkler tarafından alınmasıyla bu malzeme kısmen Türkiye'ye geri dönmüş.

Lise yıllarında ara verdiğiniz koleksiyona tekrar ne zaman döndünüz?

Üniversite lisans yıllarımda koleksiyonum yanımda değildi. Doktora öğrenimimin son yıllarında tezimi yazarken pula ilgim tekrar yeşermeye başladı. Babam akademik işleri dolayısıyla Amerika'ya gidip geliyordu; bazen annem de geliyordu. Defterleri üçer dörder taşıdılar. Bu arada evlenmiştim. Eşimle tatil için Türkiye'ye gittiğimizde kalanları da biz taşıdık. O zamanki planım birkaç yıl Amerika'da akademisyen olarak görev yaptıktan sonra Türkiye'ye dönmektir. Ama kaldığım yerden devam ettirmek için koleksiyonlarım yanımda olmalıydı. Bütçem daha uygundu. Türkiye'deki öğrencilik yıllarımda alamadığım pahalı Cumhuriyet serilerini daha doktora eğitimim bitmeden tamamlamak nasip oldu. Alman yapımı Türkiye ve Osmanlı albümleri aldım. En görkemli iki koleksiyonum onlara yerleşti.

Amerika'da Türk pulu bulabiliyor muydunuz?

Türk pulu satan pulcular vardı. O yıllarda Türk Lirası sürekli değer kaybediyor, fiyatlar bazen Türkiye’de, bazen de ABD’de görece uygun oluyordu. Fiyat karşılaştırması yapıyor, ona göre alıyordum. Bu arada damgasız Osmanlı posta pulu koleksiyonumu da ilerletmeye başladım. En pahalı seriler dışındaki seriler tamamlandı.

Müzayedelerden alıyor muydunuz?

Hayır. Henüz değil. ABD’de bulunduğum bölgede, Kuzey Kaliforniya’da yerel pul fuarlarından alım yapıyordum.

Türkiye ve Osmanlı pullarından başka şeyler de alıyor muydunuz?

1980’den başlayarak 15 kadar ülkenin damgasız pullarını da toplamaya başladım. Türkiye’nin komşuları, Yugoslavya, birkaç Batı Avrupa ülkesi, ABD ve Meksika. Bunların da albümlerini aldım. Kalan ülkeleri de damgalı pul defterlerimde biriktirmeyi sürdürüyorum ama bu koleksiyonlar sadece değiş-tokuş yoluyla geliyordu. Para vermiyordum. Doktoramı bitirip kariyerime başladığım 1982 yılında 20 kadar Alman yapımı albümüm, 40 kadar da defterim vardı.

O yıllarda sahip olduğunuz koleksiyon, piyasa açısından kıymetli bir seviyeye ulaşmış mıydı?

Damgasız ve Osmanlı Türk pulu koleksiyonlarım değerli koleksiyonlardı. 1984’te birkaç pul hariç Osmanlı koleksiyonum da tamamlanmıştı. Diğer koleksiyonlar içinde pahalı seriler içerenler yalnızca Yunanistan ve Kıbrıs’tı. Diğerlerinin içinde genellikle son 30-40 yıllık dönemin pulları vardı. Zor bulunan, ileri koleksiyoncular tarafından aranan parçalar çok azdı.

O tarihlerde antiye, fiskal, makbuz, piyango gibi bugün önemli koleksiyonlarınızın olduğu sahalara girmiş miydiniz?

Henüz değil ama 1984-85 yılları koleksiyoncu olarak bunalım ve yeni arayış dönemimdi. Kataloğa göre koleksiyon yapan sıradan bir koleksiyoncu olduğumu farkettim. Artık meslek sahibi olduğum için çok pul alabiliyor, çocukluğumda pulcularda hayranlıkla baktığım pullara sahip olabiliyordum. Ama yaptığım işin yaratıcı bir yanı yoktu. Bilgi üretmiyordum... Çocukluğumda beni tatmin eden ‘posta pulu toplama’ hobim akademisyen olarak tatmin etmemeye başlamıştı. Yeni bir yön

ararken filatelik müzayedeleri keşfettim. Bu da yeni sahalara girmeme vesile oldu.

Türkiye’de mi Amerika’da mıydı bu müzayedeler?

Önce ABD’de. Çok geçmeden Avrupa’da da müzayedeler keşfettim. Türkiye’de ilk katıldığım müzayedeler Burak Pul Evi’nin kurucusu Yaşar Temiz tarafından düzenlenen seçme eserli müzayedelerdi. Sonra İSFİLA’nın müzayedelerine katılmaya başladım.

Düz puldan diğer sahalara kayarken nasıl bir yol izlediniz?

Önce postada kullanılan yardım pullarını almaya başladım. Kısa sürede Kızılay, Türk Hava Kurumu (THK) ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (ÇEK) belirli günlerde gönderilere eklenmesi zorunlu pullarını tamamladım. Elime geçen müzayede kataloglarında ilginç bulduğum zarflar, kartlar da oluyordu. Ama nereden başlayacağımı bilemiyordum. Katıldığım bir New York müzayedesine birkaç büyük lot çıktı. Hepsi, uzun süre İzmir Amerikan Koleji’nde öğretmenlik yapmış rahmetli Fred Goodsell’den kalan mallar. Goodsell’in Türk posta pulu lotlarıyla ilgilenmedim, hepsi bende vardı. Katalogda son lotun açıklamasına: ‘Damgalı ve damgasız Türkiye antiye ve fiskal pulları lotu.’ yazmışlardı. Antiyelerin 1973 Pulhan katalogunda listelenen pul baskılı kart, zarf ve gazete bantları olduğunu anladım. Pey verdim; lot başlangıçtan bana kaldı. Gelen koleksiyon beş kilo ağırlığındaydı. Zamanla, içinde nadir bir şey olmadığını gördüm. Goodsell ucuza bulabildiği şeyleri almış. Ama bu koleksiyon benim için iki büyük sahaya giriş oluşturdu. O tarihlerde fiskaller Türk koleksiyoncuları tarafından toplanmaz, çöpe atılırdı. İlk defa tasnif edilmiş, dizilmiş fiskal pulları görmüş oldum. Bunların faturalarda, makbuzlarda, mahkeme belgelerinde, dilekçelerde, vs. ücret ödendiğini belgelemek için zorunlu olarak kullanıldığını öğrendim. Özellikle postadan geçmiş olan parçalar çok cazipti. Çok sonra Türkiye’de ilk ciddi antiye koleksiyonunu çocukluğumda tanıdığım Salih Kuyaş’ın yaptığını öğrendim. 1973’te Yapı Kredi Bankası’nın 25’inci yılı için hazırlanan bir sergide ‘Türk Postalarında Matbu Pullu Zarf ve Kartlar’ başlıklı bir koleksiyon sergilemiş.

Antiye denmiyor henüz!

Evet, antiye bile denmiyor. Türkiye’nin en meşhur pulcusu olan Ali Nusret Pulhan’ın da antiye konusunda pek bilgisi yok. Salih Bey’in bile bilgisinde önemli eksiklikler var. Örneğin, 1973 katalogunda, 1964 yılında PTT’nin

çıkardığı antiye serisi yok. Türkiye’de antiyeyi en iyi bilen kişi bile dokuz yıl önce çıkmış bir serinin varlığından haberdar değil! Bereket Türk antiyesi toplayan yabancılar var. Salih Bey’in öncülüğünde Türk filatelistleri antiye de toplamaya başladığı zaman bazı serilerin Türk piyasasında en azından damgasız olarak bulunmadığı fark ediliyor. PTT’nin kendi arşivinde bile olmayanlar var. Saklananlar hep yurt dışında. Fiskaller için de geçerli bu durum.

Yeni koleksiyonlarınızı geliştirirken nasıl yol aldınız? Bilgi eksikliğinizi nasıl kapattınız?

Goodsell fiskal föylerine bilgi kaydetmemiş. Ama antiye föylerine günün tarifeleriyle ilgili bilgiler, kullanılan damgaların nedretine ilişkin tahminler, antiyenin ne zaman ve hangi maksatla çıkarıldığı hakkında notlar yazmış. Yanıtsız bıraktığı soruları da kaydetmiş. Bunları okudum, kafama bir sürü soru takıldı. Türkiye’ye ilk gidişimde konuyu bilen kişilere danışmaya, daha baştan bilinçlenmeye karar verdim. O yaz İstanbul’a gittiğimde ayağımın tozuyla Salih Bey’e uğradım. Her sorunun cevabını verememesi toplama merakımı iyice kamçıladi. Salih Bey antiye ve fiskale yönelmeme çok sevindi, beni teşvik etti: “Senin gibi tarih derinliğı olan birinin düz pulculuğına saplanıp kalmaması lazım. Antiye ve fiskal çok daha ilginç sahalara. Ben antiyenin sadece yüzeyini etüt edebildim. Keşfedilmesi gereken çok Şey var.” diyordu. Toplarken nelere dikkat etmem gerektiğı öğütledi. “Damganın temiz olmasına çok dikkat et!  ıkış noktasına ve destinasyonuna bak! Nadir bir antiyeyse İstanbul’dan Ankara’ya gitmiş olsa da alacaksın. Ama çok bulunan bir antiyeyse nadir damgalısını ya da ilginç destinasyonlusunu ara! Türkiye’den Uruguay’a gitmiş yazışma azdır. Van’ın bir kasabasından Afyon’un köyüne gitmiş yazışma nadirdir. Bunlar koleksiyonuna renk katar.”

Başka kimlerden yardım alıyordunuz?

İSFİLA’nın kurucu başkanı Ziya Ağaoğulları da damgaya önem vermeme öğütledi. Nedret konusunda bilgi paylaştı. Onun sayesinde daha işin başından temiz ve gösterişli parçalar almaya dikkat ettim. Antiyelere yapıŐtırılan ek pullarla ilgili temel bilgiler de verdi. Kimisinin ek ağırlık için, kimisininse ek servis için konulduğunu izah etti. Ziya’nın verdiğı bilgiler, bir antiyeden birçok örnek toplamama vesile oldu. Şehir içi kullanımına  rnek, Şehirlerarası  rneğı, yurt dışı örneğı, taahhütlü  rneğı...

Antiye toplamaya karar verdiğinizde Türkiye’de alacak bir Şeyler bulabildiniz mi?

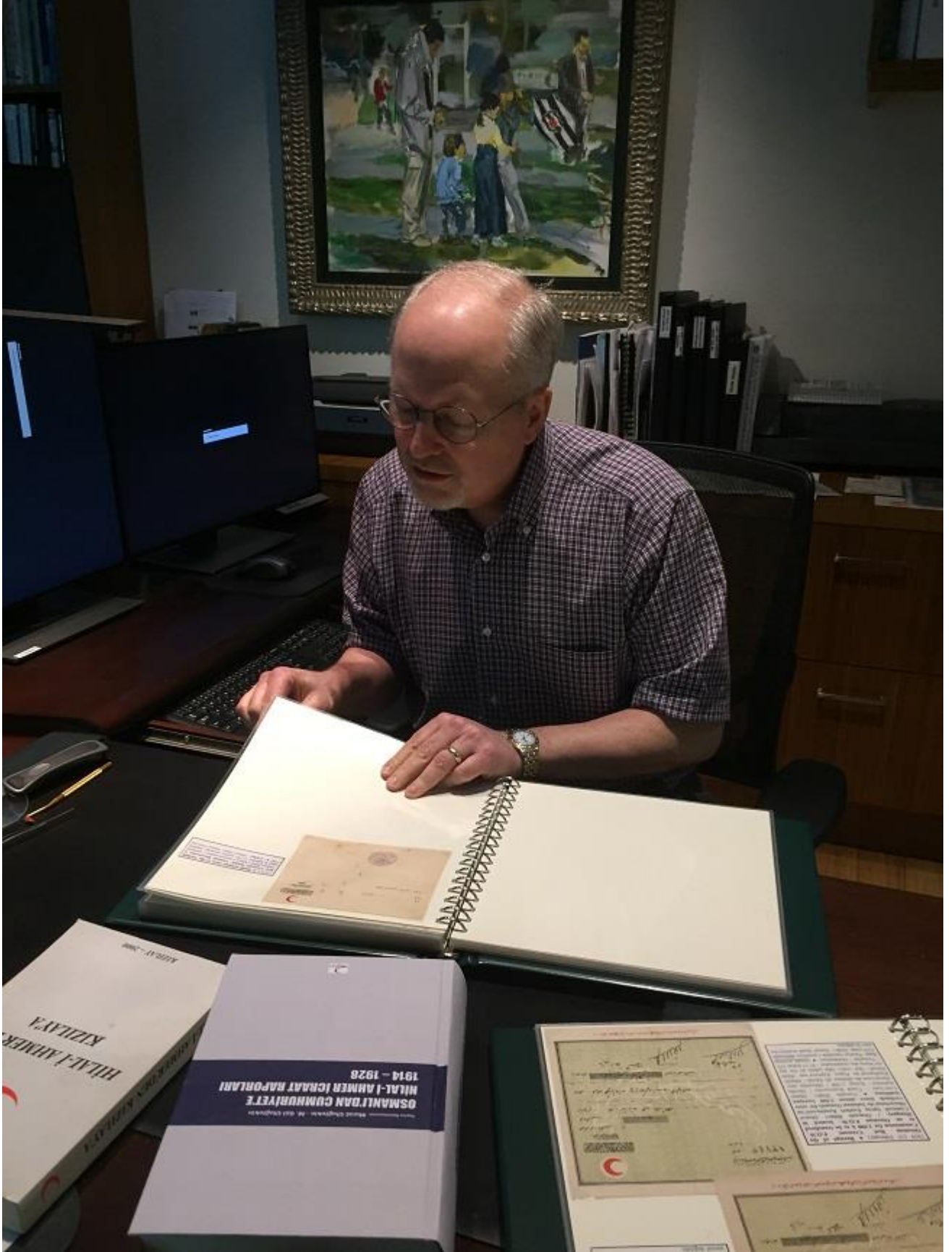
Çoğu pulcuda pek antiye yoktu. Alıcısı seyrek olduğu için ne alır ne de satarlardı. Salih Bey'de çok nadir ve gayet görkemli parçalar vardı. Ondan daha ilk gidişimde 15 kadar parça aldım. O dönemde müzayedelerde de nefis parçalar çıkıyordu.

Fiyatlar nasıldı?

1980'li yılların ikinci yarısında antiye fiyatları genellikle üzerindeki damgaya bağlıydı. Nadir damga toplayan epey bilgili ve çok paralı koleksiyoncular vardı. Nadir çıkış merkezli antiyeler beni de cezbettüğinden ister istemez ileri damga koleksiyoncularına rakip oluyordum. Fiyatı yükselen parçalar aldığım oluyordu. Hem antiyesi hem de damgası çok bulunan parçaları ucuzca almak mümkündü ama bunlar beni ilgilendirmiyordu. 1980'lerin ikinci yarısında tarihi önemi olan antiyeler de aramaya başlamıştım. Önemli bir şahsiyetin yolladığı, önemli bir şahsiyete gitmiş, ilginç mesajlı, savaş döneminde kullanılmış, işgal altındaki bir yerden kullanılmış, sansürlenmiş antiyeleri de bu özellikleri için alıyordum. Damgası ve antiyesi aelade olmakla birlikte bu gibi bir özellik dolayısıyla benim gözümde hazine değeri taşıyan parçalar oluyordu.

Bu detaya dikkat etmenizi tavsiye eden kimse olmuş muydu?

Hayır. Tarih merakım nedeniyle doğal olarak topladığım kart ve zarfların tarihi yönleriyle ilgilenmeye başlamıştım. Müzayedelerden çok ucuzca tarihsel açıdan fevkalade önemli birçok parça aldım. O yıllarda gayet ucuzca aldığım bazı parçaları Mehmet Akan'la birlikte yazdığımız Türkiye'de Postanın Mikrotarihi, 1920-2015 kitabımızın ilk cildinde kullandık. Kimisinin açıklaması bir sayfa tutuyor.

[Timur Kuran Kızılay makbuz ve zarfları üzerinde çalışıyor. 26 Temmuz 2020]

Bu belgelere sizin yaptığınız yorumlar ve ürettiğiniz bilgiler değer katıyor olmalı?

Evet! Söz konusu antiyeler ileride bir müzayedeye konursa müzayedeci yorum ve bilgileri verecek. Kitaptaki bilgiler nedeniyle belki bir antiye koleksiyoncusu değil de söz gelimi İkinci Dünya Savaşı efemerası toplayan biri tarafından alınacak.

Koleksiyon sahalarınız genişlerken koleksiyonculuk anlayışınız da değişmiş...

Evet, 1990'larda koleksiyonculuk anlayışım çok gelişmiş, filatelinin dışına taşmıştı. Artık tarihi de kapsıyordu. Önüme gelen her kâğıt parçasına çok yönlü bakmaya başlamıştım. Koleksiyon yaparken sahanıza hakimseniz ona yakın konulara da atlayabilirsiniz. Eğer ciddi bir koleksiyoncuysanız ve macera seviyorsanız atladığınız yer bâkir bir saha olur. Ben birçok bâkir saha keşfettim ve kimsenin toplamadığı malzemeler toplamaya başladım. Başlarda her istediğim parçanın bende kaldığı, zamanla başkalarının da o sahaya girmesiyle değer kazanan koleksiyonlarım var.

Nasıl bir kârlılıktan söz ediyoruz?

Değeri bilinen malzemeyi toplayan koleksiyoncunun hobisinden kâr etme olasılığı çok az. Bugün düz Osmanlı pulu ya da Osmanlı damgası toplayan birinin kâr etmesi zor. Çünkü aldığı malzemenin satıcısı malın değerini biliyor, ona göre fiyatlandırıyor. Ama yeni sahalarda hobinin değer yaratması pekâla mümkün! Bunun için o sahaya birkaç kişinin girmesi yeterlidir. Bilgi üreterek toplamışsanız, o bilginin yarattığı koleksiyon günün birinde kâr getirebilir. Üstelik bu koleksiyonları yapmak için geniş bir bütçe de gerekmiyor. Bir üniversite öğrencisi kimsenin yüz vermediği malzemeyi toplayarak son derece ilginç koleksiyonlar oluşturabilir.

Antiye ve fiskalden sonra hep bâkir sahalarla mı devam ettiniz?

Zamanla koleksiyon sahalarım bir sürü başka saha eklendi. Bunların çoğu benim geliştirdiğim başlıklardı. 1990'lı yılların başında fiskalin uzantısı olarak iane makbuzu toplamaya başladım. Toplayan, klasifiye eden yoktu. Fiyatlar gayet ucuzdu. Başkalarının bulunduğu sahalara da girdiğim oldu. İane ile aynı tarihlerde eşya piyngosu toplamaya başladım. Sonra buna milli piyango eklendi. Piyango koleksiyonu yapan varlıklı kişiler vardı. Zamanla sayıları arttı. Bugün nadir bir piyango piyasaya çıktığında onu almak için bilgili, hırslı ve maddi açıdan güçlü

kişilerle çarpışmak, yüksek meblağ ödemek gerekiyor. Banka efemerası da birkaç ilgilenenin olduğu bir saha. Bu alanda da çok istediğim bir malzeme için yüksek meblağ ödemeyi göze alıyorum.

Koleksiyon sahalarınızı genişletirken nasıl bir yol izliyorsunuz?

Her yeni koleksiyonum daha önce yaptığım en az bir koleksiyonun uzantısı. Örneğin, antiye posta pulunun uzantısı. Aradaki fark, posta ücretinin ödendiğini belgeleyen pulun nereye basıldığıyla ilgili. Fiskal, yardım amaçlı posta pulunun uzantısı; ikisi de bir kuruma gelir sağlıyor. İane makbuzu, fiskal pulunun uzantısı; bir kuruma gelir sağlandığını ilki makbuzla, ikincisiyse pulla belgeliyor. Eşya piyangosu, hem fiskalin hem iane makbuzunun uzantısı. Çünkü pul ve makbuz yoluyla gelir arayan kurumlar, eşya piyangosu düzenleyerek de gelir sağlamışlar.

Konular arasında geçişi nasıl sağladınız?

Osmanlı Donanma Cemiyeti, Osmanlı Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, Türkiye Verem Savaş Kurumu, Türkiye Eğitim Derneği, Yoksullara Yardım Kurumu ve Cumhuriyet'in üç yarı-resmî kurumu olan Kızılay, ÇEK ve THK'nın gelir sağlamaya yönelik malzemelerini biriktirmeye başlamıştım. Fakat topladığım malzeme gelir sağlama araçlarıyla sınırlı kalmadı. Bu kurumların antetli zarflarını, formülerlerini, antetli yazışmalarını da aldım. Dolayısıyla bu koleksiyonlar hem fiskal hem de antiye koleksiyonunun uzantısı haline geldi. Antiye ve fiskal toplayıcısı olarak edindiğim deneyimler bu kurum koleksiyonlarına da yansdı. Bu kurumların çalışma alanları, bana yeni koleksiyon başlıkları da verdi.

Mesela?

Kızılay, savaş dönemlerinde gerek Türkiye'deki esir kamplarında tutulan yabancı savaş esirleri için gerekse dışarıdaki Türk esirler için formülerler çıkartmış. Onlar da kaçınılmaz olarak giriyor koleksiyonuma. Bu formülerleri toplarken damgaların temiz ve okunaklı olmasına önem veriyorum. Bazı antiyeler değişik kartonlara ve bazen klişe değiştirilerek defalarca basılmış. Aynı durum Kızılay esir formülerlerinde var. Değişik baskılarını bulmaya çalışıyorum.

Kızılay, ÇEK ve THK yardım pullarının işlevi ne?

1934'ten başlayarak belirli günlerde posta gönderilerine posta ücretini

karşılamanın posta pulu yanında bir yardım kurumunun pulunda da yapıştırılması yasal zorunluluk oluyor. Örneğin 'Çocuk Haftası' sayılan 20-30 Nisan döneminde bir mektuba 1 kuruşluk ÇEK pulu da yapıştırılması gerekli. O hafta boyunca postanelerde ½, 1 ve 2,5 kuruşluk ÇEK pulları bulunduruluyor. ½ kuruş kart için, 2,5 kuruş taahhüt için. 9 - 30 Ağustos'ta da THK pulunu eklemek gerekiyor. Tarife aynı...

Bu yardım kurumları 1934'te mi pul çıkartmaya başlıyor?

Hayır. Daha önceleri de çıkartıyorlar. Kızılay (o zamanki adıyla Hilâl-i Ahmer Cemiyeti) 1912'de başlıyor yardım pulları çıkartmaya. Posta göndericileri gönüllü olarak gönderilerine yapıştırıyorlar. Elimde 1934 öncesinden birçok yardım pullu gönderi var. Bu kurumların pullarını 1934 öncesinde olduğu gibi sonrasında da çeşitli belgelerde görüyoruz. Mesela koleksiyonumda bir karne var. 1946 yılında Salihli Ortaokulu öğrencilerinden İlhan Olan'a verilmiş. Üzerine 5 kuruşluk 20 adet Kızılay pulu yapıştırılmış. O dönemin karneleri üzerinde her üç yarı-resmî sosyal yardım kurumunun da pullarını görebiliyoruz. Pul değerleri daha da yüksek olabiliyor. Sözünü ettiğimiz yardım kurumlarının o yıl çıkardığı pul serileri içinde 250 ve 500 kuruşluk pullar var. Postadan gelir sağlayan bu kurumlar, başka işlemlerden de pul yoluyla gelir elde etmişler. Vatandaşın posta dışı işlemlerine de pullarını alıp yapıştırmaya özendirilmişler.

Ne zaman farkettiler bunu?

Daha antiye ve fiskale başlamadan, 1985 öncesinde yardım pulları serilerinde bazı değerlerin posta ücretlerini kat kat aştığını farketmiş, buna anlam verememişim. Goodsell koleksiyonunun içinden çıkan evrak örneklerinde bu pulların yüksek değerlerini görünce işlevlerini kavradım. Yüksek değere sahip yardım pullarının posta işlevi yoktu. İlane makbuzu işlevini görüyorlardı. Bu bilgiden hareketle postada kullanılmayan değerlerin posta pulu kataloglarına girmesinin mantığı sorgulanabilir. Yüksek değerler posta pulu değil, düpedüz fiskal pulu. Zaten filatelistler için yapılmamış, posta kullanımını bulamazsınız. Kullanılmış örnek arıyorsanız başka tür malzemeye bakmanız gerekir.

Yardım pullu malzeme çeşidi koleksiyon oluşturabilecek kadar fazla mı?

Evet, çeşit çok fazla. Devlet dairelerine sunulan dilekçelere, kontratlara ve senetlere yapıştırılıyor. Faturalarda oluyor. Futbolcu sözleşmelerinde görüyoruz; sinema ve maç biletlerinde var...

Hepsi koleksiyonunuza giriyor mu?

Gücüm yettiği kadar! Zaman buldukça kullanım çeşitlerini saptamaya, hepsinden örnekler bulmaya, değişik tarihlerden kullanımlar edinmeye çalışıyorum. Tabii bu işin sonu yok. Rahmetli Salih Bey'in birçok öğüdüne uydum ama yeri geldiğinden uymadığım, belki de tarihçi kimliğim nedeniyle gereğince uyamadığım bir öğüdünü söyleyeyim: "Koleksiyonlarını sınırlandır. Çizgiler çek! Hiçbir koleksiyoncu büyük bir konunun her tarafına hâkim olamaz. Ömrü yetmez." Benim koleksiyonlarımsa genişledikçe genişledi. Kızılay'ın iane makbuzları, eşya piyangoları da var. Buraya çizgi çekebilirdim. Çekmedim, daha doğrusu çekemedim. Aksine listeye, Osmanlı Donanma Cemiyeti gibi yeni kurumlar eklendi.

Osmanlı donanması özellikle erken tarihlerde çok güçlü bir kurum. Donanmaya da mı halk desteğiyle gelir toplanmış?

Cemiyet'in kuruluş tarihi 19 Temmuz 1909. Teknoloji hızla ilerlemekte, donanmanın çağa ayak uydurabilmesi için yeni gemiler alınması gerekiyor. Osmanlı maliyesinin durumu malum. Bir tüccar, devlete yardım etmek için kuruyor Osmanlı Donanma Cemiyeti'ni. Halkın desteğiyle kurum hızla örgütleniyor. Koleksiyonumdaki bir yazışmadan, kuruluş gününde Beyoğlu Şubesi'nin Galata'daki Aya Yorgi Kilisesi Heyet-i İdare-i Âliyesi'ne Cemiyet'in kurulduğunu bildirerek yardım talep ettiğini görüyoruz. Anlaşılan şubeyi kuranlar civardaki camilerden, kiliselerden katılım beklemişler. Çabucak şube kurulan tek muhit Beyoğlu değil. Kısa sürede yurdun dört bir yanında Osmanlı Donanma Cemiyeti şubeleri açılıyor. Bu şubeler donanmaya çeşitli vasıtalarla yardım toplamaya başlıyorlar. Her şube, makbuz aracılığıyla yardım topluyor. Günümüze ulaşan örneklerden, yapılan yardımların içinde büyükçe olanlar olduğunu görüyoruz. 1909'da Manastır Şubesi, Ahmet Faik Efendi'den 125 kuruş toplamış. Daha mütevazı yardımlar da olmuş. 1910 yılında Ferit Bey adlı bir öğrenci, Cemiyet'e bir ipek mendil bağışlamış. Çeşitli şubelerin bastırdığı makbuzların hiçbir görsel ortaklığı yok. Her şube ayrı bir tasarım kullanmış. Sözünü ettiğim belgeler çok erken tarihli. Cemiyet yeni olduğundan, mühürleri de yeni. Henüz aşınmamışlar. O yüzden özellikle erken tarihli makbuzlarımda damgalar çok net.

Başka ne gibi yöntemler kullanılıyor gelir sağlamak için?

Şubeler piyangolar düzenlemişler. Örneğin, Edirne Şubesi 1910'da bir eşya piyangosu düzenlemiş. Gerede Şubesi ise 1911'de ikramiyeleri

akçe ve mecdiye cinsinden belirtilen düz bir piyango organize etmiş. Katılımın parayla olduğu etkinlikler de düzenlenmiş. Üsküdar Şubesi'nin av müsabakası tertip ederek donanmaya kaynak sağladığını görüyoruz. Osmanlı Donanma Cemiyeti Genel Merkezi, tüm şubelerin kullanması için yardım pulu serileri çıkarmış. Bu serilerin en nadir olanı, ufacık pullardan oluşuyor. Karneye yapıştırılmak için çıkarıldıkları için bilinçli olarak boyutları küçük tutulmuş. Serinin bütün değerleri çok nadir. Kataloge bile değiller. Bir değer bilinen iki örneği bana nasip olan bir karnenin içinde. Cemiyet, üzerinde kendi etiketi bulunan kibrit kutuları da yaptırmış. Sigara tiryakilerine satılan bu ürünlerden donanmaya gelir temin edilmiş.

Cemiyet'in tek faaliyeti donanmaya gelir sağlamak mı?

Ana faaliyeti o ama zor dönemlerde halkın moralini yükseltmeye de çalışmış. Bu amaçla propaganda zarfları bastırmış. Altı desenli bir propaganda zarfı serisi var koleksiyonumda. Her zarfın üzerinde Cemiyet'in logosu basılmış. Desenler, özellikle de bazılarındaki Arap motifleri, bu seriyi Arap eyaletlerindeki bir şubenin hazırladığını düşündürüyor. Beyrut Şubesi çok aktif olduğundan onun ürünü olduğu akla yatkın. Üzerinde yoğunlaştığım her kurum gibi Donanma Cemiyeti'nin de hem yürüttüğü yardım çalışmalarını hem de diğer faaliyetlerini belgeler aracılığıyla tespit etmeye çalışıyorum. İki soruya cevap arıyorum; topluma ne gibi hizmetler vermişler? Ve toplum yaşamındaki yerleri ne?

Bu soruları ne zaman sormaya başladınız? Koleksiyonlarınız ve koleksiyonculuğunuz ne zaman o seviyeye geldi?

1992 dolayında Kızılay, ÇEK ve THK'yı diğer koleksiyonlarımdan ayırarak üç ayrı koleksiyon saymaya başladım. Ve o tarihte bu üç kurumun başka efemerasını da bilinçli ve sistematik biçimde toplamaya başladım. Üçü de bağış karşılığında verilen rozetler çıkartmış. Ramazan ayında zekât toplamak için özel zarflar hazırlamış. Para karşılığında sattığı resimli posta kartları çıkartmış. Makbuz serileri bastırmış. Şubelerine yardım toplama konusunda tamimler yollamış. Kısacası, çeşitli yollardan gelir toplamışlar. Bu yolları keşfetmeye ve malzemelerini toplamaya başladım. Öte yandan, bu kurumların faaliyetleri de ilgimi çekiyordu. Kızılay topluma ne gibi hizmetler vermiş? THK'nın toplum yaşamındaki yeri neydi? Bu sorulara yanıtlar veren malzemelere de yöneldim.

Maksadınız neydi? Niye sahanızı genişlettiniz?

Hem öğrenmek için hem de malzemenin görsel cazibesine kapıldığımdan. Devletin ve devlete bağlı kurumların etkinliklerini nasıl finanse ettiği konusu bir iktisatçı olarak mesleki bir merak uyandırmıştı. Ama malzemeyi görsel olarak da cazip buluyordum. Pulların her biri bir sanat eseri. Devrini yansıtıyor, bir yaşam felsefesini çağırıştırıyor. Resimli posta kartları tasarlandıkları dönemin devlet değerlerini yansıtıyor. Koleksiyon sahamın genişlemesiyle hem akademisyen kimliğim hem koleksiyonculuk ihtiyacım beslenmiş oldu.

O tarihlerde bu malzemenin maddi değeri için ne söyleyebilirsiniz?

Çoğunu ucuza alabiliyordum çünkü başka toplayan yoktu. Bugün birkaç toplayıcısı olduğu için para eden fakat 1990'lı yıllarda gayet ucuza alınabilen sahalı var. Mesela Yeşilay ve Türk Maarif Cemiyeti efemerası, 1990'lı yıllarda bugüne göre çok ucuzdu. 1995 dolayında bu iki kurum da özellikle topladığım kurumlar arasına katıldı. 1992'de Kızılay'ın ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun koleksiyonunu yapanlar vardı. Bu kurumların, özellikle ilkinin etkinlik alanı geniş. Örneğin, Kızılay'ın esir kartları askeri tarih koleksiyonu yapanların da sahasına giriyor. Taşıdıkları damgalar, posta damgası koleksiyoncularını ilgilendiriyor. Dolayısıyla Kızılay esir kartlarımı hiçbir dönemde ucuza alamadım.

Makbuz gibi malzemeleri toplarken nelere dikkat ediyorsunuz?

Mesela Kızılay, defalarca yeni makbuz serisi çıkartmış. Zaman içinde desen, basımevi, boyutları değişmiş. Serileri bir araya getirmeye çalışıyorum. Bunlar kataloge olmadığı için tamamlamak için bıkmadan, usanmadan müzayedelere çıkan Kızılay makbuzlarına bakmam gerekiyor. Her birinin temizini, üzeri çizilmemiş, buruşmamış nöfünü bulmaya çalışıyorum. Kullanımlarını da arıyorum. Kullanılmış örneklerin üzerindeki kaşe ve yazıların okunaklı olmasına gayret ediyorum. Bir tarafı yırtık ya da kaşesi zayıf olanını da aldığım oluyor tabii. Daha önce hiç görmemişsem başka çarem olmuyor. Daha temiz, daha gösterişli piyasaya çıkarsa, fiyatı uygun olmak şartıyla, onu alıyor, zayıf malzemeyi koleksiyondan çıkartıyorum.

Koleksiyonlarınızdan çıkan fazla örneklere ne oluyor?

Bazen elden çıkarıyorum fakat bu da vakit isteyen bir iş. Zamanım kıt. Onun için elimde dağ gibi birikmiş fazlalar var. Zaman bulduğumda inşallah müzayedelere koyacağım ya da koleksiyonculara armağan

edeceğim.

Koleksiyonunuzdaki örnekler için belgenin ihtiva etmediği detaylı bilgiler veriyorsunuz. Bu araştırmalar için yardım alıyor musunuz?

Eski yazıyla yazılmış belgeleri okutuyorum. Bilgi için akademisyenlere ya da koleksiyoncu arkadaşlarıma danıştığım oluyor. Ama föylerdeki çoğu bilgiyi kendim topluyorum. Ürettiğim bilgileri henüz kaydedemediğim bir sürü föy var elimde. Föy hazırlamak da vakit alıyor.

Toplanmayan sahalara girdiğinizde esnaftan destek gördünüz mü? Size malzeme temin etmek için çalışma yaptılar mı?

Makbuz toplamaya başladığımda fiskalin uzantısı olduğu için Salih Bey hararetle desteklemiştir. İstanbul Müzayede'nin sahibi Uğur Yeğin bana çok kaliteli koleksiyonlar ve seçme parçalar buldu. 1990'lı yıllarda pulcular arasında hobimin bu yanını destekleyen pek olmadı. Anladıkları bir konu değildi. Elleri bu tip malzeme de olmazdı zaten. Öte yandan efemera satıcıları neler topladığımı çabuk öğrendiler. On yıllardır bana malzeme biriktirenler var. Arasına tarayıp resim yollarlar; ilgilendiğim parçaları alırım, fiyatta anlaşabilirsek tabii.

Obje de topluyor musunuz?

Metal fiskal oluşturan jetonlar hariç, hayır. Çok yer kaplayacakları ve Türkiye'den ABD'ye yollanmaları çok masraflı olacağından o sahaya girmedim. Burada Salih Bey'e uydum. Onun tabiriyle, 'çizgi çekerek' objeyi koleksiyon sahamın dışında saydım. Çok toplamak istediğim objeler yok değil. İstanbul'da bulunduğum bir tarihte İstanbul Müzayede'nin bir müzayedesinde çeşit çeşit Kızılay kumbaraları gördüm. Çok güzel parçalardı. Cümlesini almak aklımdan geçti ama Amerika'ya nasıl götüreceğim? Benim malzemem hep kâğıt olduğu için koleksiyonlarım tek tip Lindner albümlerinde saklanabiliyor. Kumbaraları almamaya karar verince alternatif olarak iane kumbaralı fotoğraflar toplamaya başladım.

İane kumbarası dağıtmak günümüzün hayır kurumlarına has bir uygulama değil yani?

Hayır! Hilâl-i Ahmer ve sonrasında Kızılay'ın gelir toplama yöntemleri makbuz, fiskal ve eşya piyangolarıyla sınırlı kalmamış. Parayla satmak için okul karneleri, defterler, hüviyet kartları bastırılmış. Güreş turnuvaları, at yarışları, konserler gibi biletli etkinlikler düzenlemiş. Hepsinin belgeleri

koleksiyonumda mevcut. Zaman içinde desenler değişiyor, üzerlerindeki kurum logosu değişiyor. Kumbaralar da öyle. Defalarca sipariş verilmiş, çeşitli boylarda, günün logosunu taşıyan kumbaralar yaptırılmış. Kumbarayla halktan yardım toplama içi daha çok çocuklara verilmiş. Bu çocuklara eğitim verilmiş olmalı. Elimdeki fotoğrafların daha çok eğitim seanslarında çekildiğini düşünüyorum.

Osmanlı döneminde gelir sağlama yöntemleri Cumhuriyet dönemindeki kadar zengin mi?

Çoğu yöntem Osmanlı'da başlıyor. Ama başlangıç döneminin malzemelerini bulmak görece zor. O belgelerin günümüze gelme olasılığı düşük.

Türkiye'de piyango düzenleyen ilk kurum Kızılay mı?

İlk piyangoları 19. yüzyılda Hristiyan ve Yahudi hayır cemiyetleri, etkinliklerini finanse etmek için yapıyor. Yabancı okullar da yapıyor. Çok geçmeden Hamidiye okullarının inşa edilmesi için devlet piyangolar düzenliyor. Devletin düzenli olarak piyango içine girmesi Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk Hava Kurumu, o zamanki adıyla Türk Tayyare Cemiyeti, piyangolarıyla oluyor. Devlet adına piyango düzenleme imtiyazı 1939'da THK'dan yeni kurulan Milli Piyango İdaresi'ne devrediliyor.

İnternet henüz bu kadar yoğun ve aktif kullanılmıyorken girmişsiniz bu sahalara. Ve o yıllarda yine Amerika'da yaşıyorsunuz. Mesafe malzeme toplamanızı zorlaştırmadı mı?

Türkiye'ye yılda üç-dört kez gidiyordum. Esnaf ne topladığımı biliyordu. Benim için biriktiriyor, uğradığım zaman gösteriyorlardı. Ankara ve İstanbul dışında da ne topladığımı öğrenip mektup yoluyla malzeme ya da lot teklif edenler oluyordu. Ayrıca koleksiyoncu arkadaşlarım benim için parça topluyordu. İnternette önce koleksiyoncular arasında dayanışma vardı. Hepimiz birbirimiz için malzeme topluyorduk.

Çok geniş bir Kızılay koleksiyonunuz var. Bu malzemeden bir kurum tarihi kitabı çıkacak mı?

Vaktim olursa yapmak isterim ama koleksiyon sayım o kadar fazla ki buna bir ömür yetmez. Seçim yapmak zorundayım. Mehmet Akan'la

yazmakta olduğumuz kitabın II. ve III. ciltleri bitmedi. Onların önceliği var. Bir çalışmaya başladığımda çok derinine iniyorum. En azından daha sonraki kuşaklar için çıkardığım bilgileri kaydediyorum. Hatta genellikle çift dilli olarak kaydediyorum ki kimi koleksiyonlar Türkçe bilmeyen birinin eline geçerse bilgilerden yararlanabilsin, tasnif mantığını anlansın.

Koleksiyonunuzun en zengin başlıklarından biri, Türkiye’de Postanın Mikrotarihi kitabınızda çok sayıda örneğini verdiğiniz antiye. Antiye nedir?

Kısaca, pulu üzerine basılmış zarf, kart, cevaplı kart, gazete bandı gibi posta malzemesi. Postaneden alıyor, dolduruyor ve gideceği adresi yazıp posta kutusuna atıyorsunuz. Antiyenin baskı pulu, posta ücretini karşılıyor.

Baskı pullu bir zarfa ayrıca pul yapıştırmaya gerek olmuyor mu?

Zarf antiyenin üzerindeki baskı pul, değerine göre şehir içine, şehir dışına, ya da başka bir ülkeye, belirli bir ağırlığa kadar yollama ücretini karşılıyor. Zarfa çok kâğıt koymuşsanız, ağırlık limiti aşıldığından ekstra ücret ödememiz gerekiyor. Farkı pul yapıştırarak ödeyebilirsiniz. Benzer biçimde, şehir içi kartını başka bir şehire yollayacaksanız ücret farkını ödememiz gerekir. Antiye koleksiyonumda bir zarf ya da kartın kullanılmış örnek sayısı onu geçebiliyor. Koleksiyonuma aynı zarfın ek servisli örneklerini de koyabiliyorum. Antiye başlığı altında bir de cevaplı kartlar var. Alıcının masrafa girmeden cevap yazıp yollayabilmesi için Uluslararası Posta Birliği’nin geliştirdiği bir uygulama bu. Birbirine bitişik, kolayca ayrılabilen iki karttan birine yollayıcı mesaj yazıyor, öbürüne de alıcı cevabını. Koleksiyonumdaki 1901 tarihli bir örnekte üstteki kartı Carlo Brancaccio adlı bir İtalyan 10 Kasım 1901’de Galata’dan Roma’ya yollamış. Kart altı günde yerine ulaşmış. Roma’daki alıcı Aspreno Brancaccio, iki kartı ayırmış ve alttaki cevap bölümünü doldurarak 18 Kasım 1901’de İstanbul’a geri göndermiş.

120 yıl önce 8 günde gidip dönmesi çok büyük bir başarı değil mi?

Kesinlikle öyle. Bugün uçakla bile daha uzun sürebiliyor! Bu tür malzemededen o devirde posta sistemin hangi yollardan ve ne kadar hızlı olarak işlediğini saptayabiliyoruz. Bu gibi detaylar üzerinde yoğunlaşan koleksiyoncular var. Tabii, onların koleksiyonları antiyeye sınırlı değil. Bu gibi malzeme başka ilginç bilgiler de sunuyor. O dönemde daha posta

kodu yok, sokak adresi kullanılmıyor. Roma'daki adres 'Palazzo Brancaccio' yani 'Brancaccio'nun villası'. Demek ki Aspreno Brancaccio nüfuzlu, tanınan bir adam. Büyük ihtimalle bir tüccar. İstanbul'daki adres ise otel isminden ibaret. Posta malzemesinden devletlerin hangi tarihlerde adres kullanımını şart koştuklarını öğrenmek mümkün. Bu kart bize bir şey daha gösteriyor. İstanbul'a geri dönen kartta adres ismi Fransızca yazılmış. Demek ki dağıtımla ilgili posta memurları birkaç dili, en azından adres okuyabilecek kadar bilmek zorunda. O yıllarda gönderilerin üzerindeki alıcı adresleri Ermenice ya da Rumca da olabiliyordu. Bu da hem postacıların bu dilleri okuyabildiğini kanıtlıyor. Bu gibi özellikler bir koleksiyona renk kattığı gibi, tarihi önemini de yükseltir. Bir malzemeyle çok tarihî bilgi sunabilirseniz, onun tarihsel önemi o ölçüde artar.

Posta sistemi pul ile çalışırken ve zaten pul kullanılıyorken neden bir de antiye çıkarma gereği duyuluyor? Antiyenin puldan farkı ne?

Antiye, insanları tırtıllı ve yapışkanlı pul alma zahmetinden kurtarıyor. Öncelikle böyle bir avantajı var. Zarf yolluyorsanız bir de pulun ağırlığından tasarruf etmiş oluyorsunuz. Zarf baskı pulluysa içine koyabileceğiniz kâğıdın boyutu biraz büyüyebiliyor. Ücretin, gönderinin gideceği mesafeye göre de değişebildiğini belirtiyim. 1870'li yıllarda çeşitli mesafeler için, pullarının rengi farklı zarflar çıkarılmış. Daha sonraki yıllarda, gerek zarflarda gerek kartlarda şehir içi, şehirlerarası ve yurt dışı ayrımı yapılmış. Her kategorinin baskı pulu ayrı renkte. Kullanıcılara kolaylık sağlıyor.

Her şehir için farklı antiye mi basılmış?

Hayır, aynı antiyeler Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün şehirlerinde kullanılıyor. Bunu kullanılmış örneklerin üzerindeki damgalardan anlıyoruz. Türkiye'nin en değerli filatelistlerinden Ziya Ağaoğulları ve Bülent Papuçcuoğlu, on ciltlik mükemmel bir Resimli Osmanlı-Türk Posta Damgaları kitabı çıkardılar. Kitapta bilinen, 1928 öncesi posta damgalarının en gösterişli örnekleri teşhir ediliyor. Gösterilen malzemenin oldukça büyük bir bölümü antiye. Aynı antiyenin birçok ayrı merkezden kullanıldığını kitaptaki örneklerden görmek mümkün.

Bir antiyeyi başka hangi konularda kaynak olarak kullanabiliyorsunuz?

1901'de sokak adresi yok, bunu gördük. Adres kullanımının başlaması, modernleşmenin bir ögesi. Yine koleksiyonumdaki 1914'te Kudüs'ten

Galata'ya yollanan 20 paralık zarf antiyede adres olduğunu görüyoruz. 'Merkez Rıhtım Han, 111. Kat!' Ayrıca şahsa değil bir anonim şirkete yollanmış. Ekonomi gelişmiş, büyümüş. Postacıların her şirketin yerini yer bilgisi vermeden bilmesi artık mümkün değil.

Bu detaylara, malzemeyi alırken dikkat ediyor musunuz?

Osmanlı antiye koleksiyonum, en ileri koleksiyonlarımdan biridir. Bilinçli olarak geçmişini anlatan, modernleşme sürecine ilişkin ipuçları sunan, modernleşmede bölgelerarası farkları ortaya koyan malzemeler aradım, hâlâ da arıyorum. Tabii, çok önceden aldığım malzemenin önemli bir detayını yıllar sonra farketmişim de oluyor. Bilgim genişledikçe anlam verebildiğim detaylar doğal olarak artıyor. Bu sürecin sonuna geldiğimi de sanmıyorum. Ucu açık koleksiyon yaptığınız zaman öğrenme hiç bitmez. Kudüs çıkışlı zarfla ilgili bir detay daha vereyim. Zarf üzerindeki 20 paralık pulu turuncu. Yanındaki zarfta da 20 paralık pul var ama rengi mavi. Mavi pullu zarf, renk esesi. Bilinen tek kopya. Postanelere dağıtılan 20 paralıkların hepsi turuncu. Yuvarlak pul desenli bu antiye serisi, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Londra'da bastırılmış. Büyük miktarda gelmiş ama sonra İngiltere'yle savaşa girdiğimiz için bir daha basılmamış.

Stok tükendiğinde ne olmuş?

Bir sonraki antiye emisyonu, 1916 yılında Viyana'da basılmış. Kızkulesi emisyonu olarak bilinen iki karttan oluşuyor. Avusturya müttekimiz, Birleşik Krallık'sa düşmanlarımız arasında. Sipariş verilen ülke seçimi bunun yansıması. Bu iki emisyon arasındaki bir farka dikkatinizi çekeyim. 1914 Londra antiye emisyonundaki tuğranın altında Latin harfli bir ibare varken 1916 Kızkulesi antiye emisyonunda sadece eski Türkçe yazı görüyoruz.

Neden?

Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte milliyetçilik kabarmaya başlamış. İki yıl arayla basılan bu emisyonlardaki söz konusu fark, milliyetçilik akımının görsel yansıması. Benzer biçimde 1930'lardaki Öz Türkçe akımının yansımalarını, o yılların antiyelerinde ve diğer posta malzemesinde görüyoruz. Dahası var. Savaş yıllarında Osmanlı idaresi ve daha sonra erken Cumhuriyet idaresi, yurt içi gönderilerinde Türkçeden başka dil kabul etmemiş. Yurt dışına gidecek olanlara da en azından ülkeyi Türkçe de yazmak zorundasınız. Eskisi gibi Ermenice, Rumca, hatta Arapça

kullanımına izin verilmiyor.

Antiye koleksiyonunuz siyasi tarih de anlatıyor öyleyse!